

Nr 264.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ersättning åt J. P. Styrman i Karungi för förluster i anledning av inköp av vissa besittningsrätter; given Stockholms slott den 8 maj 1936.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 maj 1936.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDEŃ, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERNSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför:

I två särskilda, den 15 januari 1936 till Kungl. Maj:t ingivna ansökningar har hemmansägaren J. P. Styrman i Karungi anhållit om vidtagande av sådana åtgärder, att Styrman snarast möjligt måtte återfå tillhoppa 20,002 kronor 9 öre, utgörande förluster i anledning av inköp av besittningsrätter till *dels* krononybygget $\frac{1}{8}$ mantal Tärendö nr 35 i Tärendö socken, *dels* krononybygget $\frac{1}{8}$ mantal Saittajärvi nr 10 i samma socken.

Av den i ärendet förebragta utredningen inhämtas bland annat följande.

$\frac{1}{8}$ mantal Tärendö nr 35.

Genom åbobrev den 11 februari 1921 antog länsstyrelsen i Norrbottens län Simon Eriksson (Jalokorva) till ständigt åbo å »kronohemmanet» $\frac{1}{8}$ mantal Tärendö nr 35 i Tärendö socken.

Sedan vid utmätningförrättningar i december 1926 och mars 1927 besittningsrätten till »kronohemmanet $\frac{1}{8}$ mantal nr 35 Jalokorva» tagits i mät för viss Eriksson Jalokorvas gäld, anförde denne hos länsstyrelsen besvär över utmätningarna, därvid han yrkade, att enär ifrågavarande fastighet vore kronony bygge samt besittningsrätten till krononybyggen icke kunde tagas i mät, utmätningarna måtte upphävas.

Länsstyrelsen yttrade i utslag den 20 april 1927: Enär ifrågavarande kronohemman blivit genom länsstyrelsens utslag den 1 december 1880 avvitttrat, därvid hemmanet för den detsamma då tillagda öskeskatten beviljats tolv frihetsår, räknat från och med år 1881 till och med år 1892, vid vilken sistnämnda tidpunkt hemmanet alltså inträtt i full skattskyldighet med kronohemmans natur, samt vid sådant förhållande åborätten till hemmanet, som ostridigt innehades av Eriksson Jalokorva, borde för dennes gäld kunna i mät tagas, prövade länsstyrelsen lagligt ogilla besvären.

Svea hovrätt, varest Eriksson Jalokorva fullföljde talan, fann i utslag den 25 november 1927 ej skäl göra ändring i länsstyrelsens utslag.

Vid den 20 december 1927 av dåvarande landsfiskalen i Korpilombolo distrikt August Schaerström förrättad exekutiv auktion å »besittningsrätten till kronohemmanet $\frac{1}{8}$ mantal nr 35 Jalokorva i Tärendö socken» inropades densamma av Styrman för 8,300 kronor. Köpeskillingen erlades omedelbart och fördelades i vanlig ordning mellan borgenärerna. Styrman var själv icke borgenär.

Genom resolution den 23 oktober 1928 blev Styrman av länsstyrelsen efter ansökan tills vidare antagen till åbo å förenämnda »kronohemman». I samtidsigt utfärdad kungörelse förelade länsstyrelsen den, som förmenade sig äga bättre rätt till åboskapet ifråga och ville göra denna sin rätt gällande, att inom natt och år från kungörelsens uppläsande i Tärendö församlings kyrka hos länsstyrelsen anmäla och fulltyga denna sin rätt och därvid nedsätta den erlagda köpeskillingen vid äventyr, om detta underlåtes, att all vidare talan ansåges försutten.

Inom den sålunda förelagda tiden anförde Daniel Henriksson såsom god man för förre åbon Simon Eriksson Jalokorvas omyndige son Urho Uljas Eriksson klander mot den villkorliga inrymningen och yrkade, att nämnde Urho Uljas Eriksson måtte meddelas inrymning i krononybygget.

Genom utslag den 31 oktober 1930 utlät sig länsstyrelsen: Enär den betingade köpeskillingen icke inom föreskriven tid hos länsstyrelsen blivit nedsatt, så funne sig länsstyrelsen förhindrad att upptaga de av Henriksson för Urho Uljas Erikssons räkning framställda anspråk på åborätten ifråga till vidare prövning; och komme länsstyrelsen i följd härav, sedan utslaget vunnit laga kraft eller efter anförda besvär blivit fastställt, att på därom gjord framställning utfärda åbobrev för Styrman å »kronohemmanet» $\frac{1}{8}$ mantal Tärendö nr 35.

Kammarkollegiet, där Henriksson besvarede sig, yttrade i utslag den 25 juni 1932: Kollegiet hade inhämtat, att fastigheten Tärendö nr 35 i Tärendö socken beviljats till anläggning den 22 oktober 1827 under namn av Jalokorva och den 1 mars 1865 provisionellt skattlagts till $\frac{1}{64}$ mantal samt ge-

nom länsstyrelsens avvitringsutslag den 1 december 1880 åsatts $\frac{1}{8}$ mantal med 12 frihetsår för ökeskatten, $\frac{7}{64}$ mantal, att räknas till och med år 1892; och enär fastigheten således tillkommit i den för anläggning av kronony bygge stadgade ordning och förty vore att anse såsom kronony bygge, alltså och då jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 2 juni 1876 och kammarkollegiets kungörelse den 7 juli 1876 löseskillings nedsättande i förevarande fall icke utgjorde förutsättning för prövning av Henrikssons talan, prövade kollegiet lagligt att med undanröjande av länsstyrelsens utslag den 31 oktober 1930 visa målet åter till länsstyrelsen för ny, laglikmätig handläggning.

Därefter prövade länsstyrelsen genom utslag den 21 oktober 1932 skäligt förklara Daniel Henriksson i egenskap av god man för Urho Uljas Eriksson närmast berättigad till åboskapet å ifrågavarande fastighet, i följd varav länsstyrelsen, sedan utslaget vunnit laga kraft eller efter anförda besvär blivit fastställt, komme att på därom gjord framställning utfärda åbo-brev å fastigheten för Daniel Henriksson i egenskap av god man för Urho Uljas Eriksson.

Efter det Styrman häröver anförde besvär hos kammarkollegiet, fann kammarkollegiet i utslag den 7 juni 1933 ej skäl göra ändring i länsstyrelsens utslag den 21 oktober 1932.

Styrman anförde besvär hos Kungl. Maj:t och yrkade, att Kungl. Maj:t måtte, med ändring av kammarkollegiets utslag, förklara Styrman berättigad till åboskapet å ifrågavarande fastighet eller, därest detta yrkande icke kunde bifallas, att länsstyrelsen, Schaerström såsom förrättare av den exekutiva auktionen eller annan, som därtill kunde anses ansvarig, måtte förpliktas att till Styrman utgiva ersättning för den erlagda köpeskillingen jämte ränta ävensom för de födorådsförmåner, som han ålagts utgiva eller komme att få utgiva till förre åbons fader.

Kungl. Maj:t (i regeringsrätten) fann i utslag den 22 maj 1934 ej skäl att göra ändring i kammarkollegiets sistnämnda utslag. Av Styrman hos Kungl. Maj:t framställt yrkande om ersättning för den av honom erlagda köpeskillingen jämte ränta därå ävensom för födorådsförmåner kunde icke i nu förevarande ordning upptagas till prövning.

Sina förluster i avseende å förevarande fastighet har Styrman i ansökningen till Kungl. Maj:t upptagit till »14,677 kronor 9 öre». Beloppet har specificerats sålunda:

Köpeskillingen	8,300:—
Utbetalat födoråd till Erik Jalokorva	
för år 1928	532: 45
» » 1929	350: —
» » 1930	266: 28
» » 1931	345: —
» » 1932	406: 95
	<hr/>
	1,900: 68.

Ränta efter 6 procent å förestående poster från resp. utbetalningsdagar till $\frac{20}{12}$ 1935

4,476: 21.

Beträffande yrkandet om ersättning för utgivet *födoråd* är i ärendet uppläst, att Svea hovrätt genom dom den 4 april 1930 förpliktat Styrman att till Erik Jalokorva i Tärendö utgiva värdet av under år 1928 förfallet födoråd med 394 kronor 95 öre jämte ränta och rättegångskostnader. Hovrätten fann i målet ådagalagt, att vid den exekutiva försäljningen av åborätten i december 1927, då Styrman inropat samma rätt, förbehåll gjorts för beståndet av födorådsförmåner, som Erik Jalokorva i köpebrev den 12 mars 1917 betingat sig av Simon Jalokorva, samt att Styrman, vilken under år 1928 utövat åborätten, icke visat något förhållande på grund varav Styrman det oaktat kunde undgå att till Erik Jalokorva gälda ersättning för de enligt köpebrevet under samma år förfallna födorådsförmånerna, som ostridigt icke utgivits. På grund av hovrättens dom har Styrman till Erik Jalokorva utgivit kapital, ränta samt rättegångs- och exekutionskostnader med tillhoppa 532 kronor 45 öre, varefter han, såvitt av ingivna handlingar kunnat utrönas, till denne utbetalat utan rättegång 350 kronor för år 1929, 266 kronor 28 öre för år 1930 och 245 kronor för år 1931, samt på grund av domstols utslag 406 kronor 95 öre, därav 321 kronor kapital, för år 1932.

Över Styrmans ansökningar ha utlåtanden infordrats från statskontoret och länsstyrelsen i Norrbottens län.

På begäran av länsstyrelsen inkom Styrman med utredning angående sina inkomster från och utgifter för nu ifrågavarande lägenhet under den tid han innehåft densamma. Såsom inkomster redovisades därvid upplupet arrende och vinst å avverkad skog med tillhoppa 806 kronor samt såsom utgifter i olika poster tillhoppa 1,042 kronor. Av de uppgivna utgiftsposterna avsågo fyra å sammanlagt 329 kronor processkostnader, avgifter för resolutioner o. dyl., varemot återstående 713 kronor hänförde sig till utlägg för reparationer och försäkringspremier.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har i sitt utlåtande anfört:

Som av handlingarna framgår har utmätningssmannen ansett fastigheten vara av kronohemmans natur, och samma uppfattning har även länsstyrelsen haft åtminstone vid tidpunkten för »fastighetens» försäljning. På grund av bördstalan har emellertid fastigheten genom Kungl. Maj:ts utslag den 22 maj 1934 blivit Styrman frånvunnen, utan att han fått återbekomma den erlagda köpeskillingen eller utbetalta födoråd.

Med hänsyn härtill och då Styrman otvivelaktigt varit i god tro vid förvärvet av besittningsrätten till fastigheten samt utan eget förvållande blivit fråntagen densamma, synes billighetsskäl tala för att Styrman erhåller skälig gottgörelse för havda kostnader med anledning av »fastighetsförsäljningen».

På grund av det sagda och vad handlingarna i övrigt innehålla får länsstyrelsen hemställa om bifall till ansökningen på så sätt, att Styrman av statsmedel beredes ersättning med i runt tal 9,785 kronor enligt följande beräkningsgrunder:

köpeskilling	kronor	8,300:—	
födoråd	»	1,577:23	kronor 9,877:23
avgår beräknad nettointäkt av fastigheten	»		93:—
			återstår kronor 9,784:23.

Någon ränta synes Styrman knappast kunna göra anspråk på. Skulle emellertid han anses berättigad härtill, torde räntan böra beräknas efter högst 5 procent, varjämte hänsyn bör tagas till att en avsevärd tid förflutit sedan Kungl. Maj:ts förutnämnda utslag givits och Styrmans ifrågavarande ansökan inkommit till Kungl. Maj:t.

Statskontoret har i likhet med länsstyrelsen ansett billighetsskäl tala för att Styrman erhöle viss ersättning för den förlust, han lidit genom att besittningsrätten till krononybygget utan hans eget förvållande fränhänts honom.

Beträffande ersättningsbeloppets storlek anför statskontoret:

Under de år, Styrman besuttit fastigheten, torde han — förutom under år 1930, då enligt vad som framgår av de av länsstyrelsen införskaffade uppgifterna till Styrman i arrende kontant erlagts 200 kronor — hava disponerat den årliga avkastningen från fastigheten. I ärendet föreligger icke någon utredning, till vilket belopp denna avkastning kan uppskattas. Enligt ämbetsverkets mening synes under sådana förhållanden värdet av Styrmans nytta av fastigheten kunna antagas motsvara hans utgifter för densamma, däri inberäknat ränta å nedlagt kapital, utgivna belopp för födöråd samt vad som åtgått till nödigt underhåll av densamma. De av Styrman vidtagna åtgärderna för fastighetens underhåll synas icke hava varit av den omfattning, att någon värdestegring å fastigheten inträffat, utan torde blott vara att hänföra till sådant underhåll av byggnader och övriga fastighetens tillhörigheter, som varit nödvändigt, för att icke något skulle försämrats.

Med hänsyn till vad sålunda anförts synes enligt statskontorets mening den ersättning, som bör tillerkännas Styrman, bestämmas till samma belopp som köpeskillingen för besittningsrätten, 8,300 kronor. Därest icke sjunde eller nionde huvudtitelns anslag till extra utgifter anses böra tagas i anspråk för anvisande av nämnda belopp, lär riksdagens medverkan vara erforderlig och proposition böra avlåtas med hemställan, att för ifrågavarande ändamål ett belopp av 8,300 kronor måtte från förslagsanslaget till oförutsedda utgifter ställas till förfogande.

1/8 mantal Saittajärvi nr 10.

Genom åbobreven den 25 oktober 1917 antog länsstyrelsen i Norrbottens län Isak Hjalmar Lindberg till ständig åbo å $\frac{1}{8}$ mantal Saittajärvi nr 10 i Tarendö socken.

Sedan Isak Hjalmar Lindberg av Korpilombolo tingslags häradsrätt försatts i konkurs, försålde förvaltaren i konkursen, förenämnde Schærström, med rättens ombudsmans medgivande å offentlig auktion den 18 juli 1928 till Styrman besittningsrätten till »kronohemmanet $\frac{1}{8}$ mantal Saittajärvi» för en köpeskillning av 3,750 kronor. Styrman var icke borgenär i konkursen.

Hos länsstyrelsen anhöll sedermera Styrman med företeende av bevis, utvisande att köpeskillingen för besittningsrätten blivit till konkursförvaltaren erlagd, att länsstyrelsen måtte inrymma Styrman i åborätten till nämnda fastighet.

Styrman blev därefter genom länsstyrelsens resolution den 20 mars 1931 antagen tillsvidare till åbo å »kronohemmanet» $\frac{1}{8}$ mantal Saittajärvi nr 10. Genom samtidigt utfärdad kungörelse förelade länsstyrelsen den, som för-

menade sig äga bättre rätt till åboskapet och ville göra densamma gällande, att inom natt och år från kungörelsens uppläsande i församlingskyrkan hos länsstyrelsen skriftligen anmäla och fulltyga denna sin rätt och därvid nedsätta den erlagda köpeskillingen vid äventyr, om sådant underlättes, att all vidare talan ansåges försutten.

Inom den sålunda förelagda tiden anhöll Isak Hjalmar Lindbergs änka Märta Maria Karlsson i egenskap av förmyndare för sin och Isak Hjalmar Lindbergs omyndiga dotter Eva Elisabet Lindberg, att länsstyrelsen måtte inrymma Eva Elisabet Lindberg i åborätten till fastigheten.

I utslag den 31 maj 1932 fann länsstyrelsen på anförda skäl med stöd av bestämmelserna i kungl. brevet den 5 och kammarkollegiets kungörelse den 29 februari 1808 lagligt förklara Eva Elisabet Lindberg framför Styrman berättigad till åboskapet å krononybygget $\frac{1}{8}$ mantal Saittajärvi nr 10.

I häröver hos kammarkollegiet anförda besvär yrkade Styrman att framför Eva Elisabet Lindberg förklaras berättigad till åboskap å ovannämnda kronony bygge, eller, därest detta yrkande icke kunde bifallas, att kammarkollegiet måtte förplikta dem, som vore ansvariga för försäljningen till klaganden av åborätten till krononybygget, att till Styrman återbära den av honom för åborätten erlagda köpeskillingen, 3,750 kronor, jämte ränta.

I utslag den 23 september 1932 yttrade kammarkollegiet: Kammarkollegiet hade inhämtat, att fastigheten Saittajärvi nr 10 beviljats till anläggning den 15 juni 1855 och den 27 december 1877 provisionellt skattlagts till $\frac{1}{12}$ mantal samt genom länsstyrelsens avvitringsutslag den 1 december 1880 åsatts $\frac{1}{8}$ mantal med 16 frihetsår för ökeskatten, $\frac{1}{24}$ mantal, att räknas från och med år 1881 till och med år 1896, dock så att halv skatt skulle erläggas, sedan $\frac{3}{4}$ av frihetsåren gått till ända eller från och med år 1893; och enär fastigheten således tillkommit i den för anläggning av kronony bygge stadgade ordning och förty vore att anse såsom kronony bygge, och då jämlikt kungl. brevet den 2 juni 1876 och kammarkollegiets kungörelse den 7 juli 1876 löseskillings nedsättande i förevarande fall icke utgjorde förutsättning för prövning av Eva Elisabet Lindbergs antagande till åbo, alltså och då Eva Elisabet Lindberg jämlikt stadgandena i kungl. brevet den 5 och kammarkollegiets kungörelse den 29 februari 1808 vore berättigad till åboskapet före Styrman, funne kammarkollegiet ej skäl att göra ändring i länsstyrelsens utslag. Klagandens alternativt framställda yrkande om återbäring till honom av den erlagda köpeskillingen kunde av kammarkollegiet ej upptagas till prövning.

Styrman fullföljde sin talan, men enligt utslag den 14 februari 1934 fann Kungl. Maj:t (i regeringsrätten) ej skäl göra ändring i kammarkollegiets utslag.

I sin förenämnda ansökan till Kungl. Maj:t har Styrman hemställt om utbekommande av ersättning för den utgivna köpeskillingen 3,750 kronor jämte ränta härå 1,575 kronor.

Enligt en av Styrman till länsstyrelsen i Norrbottens län ingiven sammanställning ha hans inkomster från lägenheten — i form av vinst å skogsför-

säljning samt uppburet arrende — uppgått till 669 kronor samt utgifterna för densamma till 820 kronor, därav 616 kronor för reparationer o. dyl. och 204 kronor för kostnader hos olika myndigheter i anledning av förvärvet.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har i yttrande över ansöknings framhållit, att konkursförvaltaren och rättens ombudsman i konkursen ansett fastigheten vara av kronohemmans natur och att även länsstyrelsen haft samma uppfattning, åtminstone vid tidpunkten för »fastighetens» försäljning. Av samma skäl, som anförts beträffande Styrmans först omförmälda ansökan, har länsstyrelsen funnit billighetsskäl tala för att Styrman erhöle skälig gottgörelse av statsmedel för kostnader med anledning av »fastighetsförsäljningen». Länsstyrelsen har funnit ersättningsbeloppet böra bestämmas till i runt tal 3,700 [3,750 — (669 — 616)] kronor. I fråga om räntan har länsstyrelsen uttalat samma uppfattning som i förnämnda ärende.

Statskontoret har under åberopande av vad ämbetsverket anført i sitt utlåtande rörande först omförmälda ansökan hemställt, att Styrman måtte tillerkännas ersättning i nu förevarande avseende med ett belopp, motsvarande den för besittningsrätten till $\frac{1}{8}$ mantal Saittajärvi erlagda köpeskillingen, 3,750 kronor. Rörande sättet för anvisande av medel härför har statskontoret gjort enahanda uttalande som i fråga om den föregående ansöknings.

I likhet med de hörda myndigheterna finner jag billighetsskäl tala för att Styrman beredes viss ersättning av statsmedel för de oförvållade förluster, som han lidit i anledning av inköpen av ifrågavarande besittningsrätter och för vilka icke heller någon myndighet torde kunna göras ansvarig. Beträffande storleken av ersättningen vill jag ansluta mig till statskontorets uppfattning, att gottgörelsen bör begränsas till beloppet av de utgivna köpeskillingarna, tillhoppa 12,050 kronor. *Departements-
chefen.*

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att till ersättning åt J. P. Styrman i Karungi för förluster i anledning av inköp av besittningsrätter till krononybyggena $\frac{1}{8}$ mantal Tarendö nr 35 och $\frac{1}{8}$ mantal Saittajärvi nr 10 i Tarendö socken må av det i riksstaten för budgetåret 1935/1936 uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter utgå ett belopp av 12,050 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Elis Lindahl.